

1. Міжнародні відносини 1929-1933 років набули напруженого характеру, що пояснювалося наступним:

1. посилилася боротьба за ринки споживання;

2. загострення протиріч між окремими країнами;

3. переможені у першій світовій війні Німеччина, Австрія, Угорщина, Болгарія

практично відмовились від виплати репарацій;

4. Версальська система фактично потерпіла крах.

Які ж конкретні факти та дії провідних країн характеризують систему міжнародних відносин в означений період?

По-перше, 11 лютого 1929р. у Парижі зібралася нарада експертів щодо перегляду «плану Дауеса». Головував президент електротехнічного тресту Моргана американський банкір *Юнг*.

Було розроблено документ, який увійшов в історія як «*план Юнга*»: сума німецьких репарацій становила *113,9 млрд. марок* із щорічною виплатою по *2 млрд.* протягом 37 років. ① («план Юнга» знизив внески Німеччини на *20 %* у порівнянні з «планом Дауеса»).

По-друге, в політичних та дипломатичних колах визрів проект створення пан-Європи. 17 травня 1930р. міністр закордонних справ Франції *Бріан* звернувся до 27 країн Європи з пропозицією організувати Європейський федеральний союз. Французька сторона вважала, що зі створенням пан-Європи її позиції значно посиляться. Другою стороною французького плану пан-Європи була антирадянська направленість.

По-третьє, 19 березня 1931 року Австрія та Німеччина підписали угоду про митний союз. Це викликало занепокоєність у Європі, особливо у Франції, яка вбачала в цьому перший крок до *аншлюсу* (насильницьке приєднання).

До 1932 року світова економічна криза досягла апогею. Переможені та «обділені» після першої світової війни країни почали заявляти про свої претензії. Осінню 1931 року перший крок до війни зробила Японія. Зупинимось на цьому детальніше, враховуючи те, що про фашистський рух в

---

1. Протопопов А.С. ... История международных отношений ... - М., 2001. – С. 229.

Японії, його концепцію, в порівнянні з італійським та німецьким, українським дослідником відомо значно менше.

Ідеологом фашистського руху в Японії вважають **Кіта Іккі** (справжнє ім'я Кіта **Терудзіро**; Іккі - псевдонім). Його праця, що була надрукована у 1923 році під назвою «План реконструкції Японії», вважається своєрідною біблією фашизму. Головна ідея концепції Кіта – розповсюдження «японізму» (тобто, виключність японської нації) на весь світ.

Організатором японського фашизму стає Окава **Сюмей** (син лікаря, займався індійською філософією, директор управління Департаменту дослідження економіки Східної Азії). Першою організацією фашистського типу – по своїм цілям, завданням, методам вважається засноване у **серпні 1919 року** товариство «Юдзонся»^① (переклад назви складний – «Товариство сумніваючихся»; засновники – Окава Сюмей, Мацукава Кометаро, Кіта Іккі).

До середини 1923 року товариство «Юдзонся» розпалося; наприкінці 1924 року Окава Сюмей створює нову організацію «**Гьоміся**». В цьому ж – 1924 році Кіта Іккі, відійшовши від Окава, створює бойову організацію (разом з Нісіда Міцугу, Татібана Масаакі, Тацукава Сідзуо) під назвою «**Хакурокай**» («Товариство білого вовка»). Ідеї фашизму були сформульовані так у «Хакурокай»:

«Вирішувати всі соціальні проблеми за допомогою фізичної сили, на засаді справедливості та лицарського духу».^②

Відомо, що японська воєнщина вирішила розпочати війну з подій в Китаї.

В ніч з 18 на 19 вересня 1931 року японські війська розпочали воєнні дії і вранці 19 вересня були вже в Мукдені. Доля Північно-Східного Китаю була вирішена.

---

1. Мазуров И.В. Японский фашизм. – М., 1996. – С.74.

2. Танин О., Иоган Е. Военно-фашистское движение в Японии. – М., 1933. – С. 92.

Не слід забувати і про Меморандум генерала Танака (*літо 1927 року*) – повна назва документа – «Меморандум про засади позитивної політики в Маньчжурії та Монголії», а головний зміст якого – неприпустимість з боку Японії об'єднання Китаю та позбавлення його незалежності.

Саме так на Далекому Сході створився центр війни, перший, але не останній. У небезпечному напрямку розвивалися події і в Європі.

Якщо програмою агресії для Японії став «Меморандум Танака», то для Німеччини це була «Моя боротьба» Адольфа Гітлера, яка була надрукована у 1924 році. ① Відомий російський дослідник фашизму Лев Безименський датує появу «Майн Кампф» 1925 роком та вважає її «біблією нацизму». ②

Прослідкуємо дії Гітлера від *30 січня 1933 року*, коли він став рейхсканцлером. Перед тим як перейти до здійснення зовнішньополітичних планів, фашисти почали «зміцнювати» своє внутрішнє становище у країні: zorganizував підпалення рейхстагу, вони 27 лютого 1933 року звинуватили в цьому комуністів; 14 березня було заарештовано Ернста Тельмана ③ (його вбили у *серпні 1944 року*); з 21 вересня до 23 грудня 1933 року відбувався *Лейпцигський процес* по звинуваченню Георгія Дімітрова та його товаришів у підпаленні рейхстагу – суд змушений був виправдати їх.

На міжнародній арені уряд Гітлера вважав за необхідне продемонструвати намагання до співтовариства.

15 липня 1933 року був підписаний «Пакт чотирьох» - про співпрацю Ангії, Франції, Німеччини та Італії.

---

1. Протопопов А.С. ... История международных отношений. – М., 2001. – С. 235.

2. Лев Безыменский. Разгаданные загадки третьего рейха. – М., 1981. – С. 35.

3. Вили Бредель. Эрнст Тельман. Политическая биография. – М., 1955. – 207с.

14 жовтня 1933 року Німеччина вийшла з Ліги Націй.

Після зустрічі Муссоліні та Гітлера 14-15 червня 1934 року у Венеції було остаточно вирішено питання про **аншлюс** Австрії. Проти цього виступив федеральний канцлер, міністр закордонних справ Австрії **Енгельберт Дольфус**; **30 червня 1934 року** його було вбито у власному кабінеті нацистами (аншлюс було здійснено 11-12 березня 1938 року).

І знову «політичне замовлення» - **9 жовтня 1934 року** у Марселі вбивають міністра закордонних справ Франції Барту та короля Югославії Олександра (був прихильником системи колективної безпеки). Замінивши Барту **Лаваль** відкрито симпатизував гітлерівській Німеччині.

Таким чином, і в Європі було створено «вогнище» війни завдяки агресії фашистських Італії та Німеччини і бездіяльності європейських урядів, перш за все, Франції та Ангії.